

AZ OROSZ NYELV OKTATÁSÁNAK MEGTERVEZÉSE AZ ELŐKÉSZÍTŐ KARON*

A tervezés az oktatási folyamat irányításának egyik alapvető alkotóeleme. A műszaki-természettudományos szakirányú hallgatók orosznyelv-oktatásának tervezésénél a következő szempontokat kell figyelembe venni:

1. az oktatás célja és tartalma
2. információs források
3. oktatási eszközök
4. ellenőrzés
5. a tantárgyi koncentráció
6. az oktatás szakaszossága és az egyes szakaszok közötti kapcsolat.

Az előkészítő karon folyó orosz nyelvi oktatás kommunikációs és képzési céljai általánosan ismertek: elsajátíttatni a hallgatókkal az orosz mint környezetük és az általuk tanulandó szakma nyelvét, kiszélesíteni általános műveltségük látókörét, megismertetni a hallgatókat országunk gazdasági, kulturális, tudományos, művészeti eredményeivel, a szovjet étellel, a Szovjetunió békeszerető politikájával.

Az előkészítő karon az orosz nyelv elsajátításának szakaszai különböznek egymástól a konkrét célokban, a tanítandó anyagban, a követelményekben. A műszaki-természettudományos szakirányú hallgatókat oktató orosz nyelvi tanszék tapasztalataira alapozva három koncentrikus egységet vagy négy szakaszt lehet elkülöníteni az oktatásban.

Az első koncentrikus egység három szakaszból áll.

Az *első szakasz* a fonetikai bevezető kurzus, amely 10–12 oktatási nappól (56–68 tanórából) áll. Ennek a szakasznak az alapvető célja megismertetni a hallgatókat az orosz nyelv fonetikai rendszerével, a legfontosabb információs modellekkel, az olvasás, beszéd, a hallás utáni megértés, az írás alapkészségének kialakítása, valamint a helyes kiejtés kifejlesztése a folyamatos beszédben. Az egész fonetikai kurzus egyértelműen kommunikatív jellegű. Információs anyagként a tanszék tanárai által a bevezető fonetikai kurzus számára összeállított segédanyagok szolgálnak. A fonetikai bevezető végén szakasz záró ellenőrzés következik, amelynek során a hallgatóknak az alábbi követelményeket kell teljesíteni: *olvasásban*: el kell tudni olvasni egy meghallgatott, ismeretlen szavakat is tartalmazó szöveget; *beszédben*: elmondani egy meghallgatott szöveget, dialógust folytatni ismert lexikai anyaggal; a *hallás utáni megértésben* meg kell érteni egy rövid, mintegy 50 ismert szóból álló szöveget; *írásban*: le kell tudni írni egy 50 szóból álló, ismert lexikán alapuló szöveget.

A *második szakasz* – a nyelvtani-bevezető kurzus, amely 5 hétből (azaz 124 tanítási órából) áll. Ennek a szakasznak az alapvető célja a főnévragozás beszédben való alkal-

Iz opüta planirovanija ucsebnogo processza po russzkomu jazüku na podgotovitelnom fakultete = Vesztnik Kievszkogo Universziteta – metodika obucsenija sztudentov-inosztrancev 1980/4. (a cikket rövidítve közöljük).

mazási készségének, az igeidő-formák, az összetett mondatok, a mozgást jelentő igék, a visszaható igék alkalmazási készségének kialakítása a hallgatókban; állandóan fejleszteni a beszédtevékenységet a megszerzett ismeretek alapján, a hallgatók előkészítése a szaktárgyi előadások meghallgatására és megértésére.*

Az utolsó konkrét cél szorosan összefügg a tantárgyi koordináció megoldásával. A tantárgyi koordináció az előkészítő karon előírja az egységes nyelvi rendszer megteremtését, az orosz nyelvi tanszék célirányos munkáját a természettudományok és a humán szaktárgyak oktatásában. A legfelelősségteljesebb és legbonyolultabb szakasz a műszaki-természettudományos hallgatók orosznyelv-oktatásában a szaktárgyak és a „Szovjetunió” országismereti tárgy orosz nyelven való bevezetésének, a tudományos beszédstílus sajátosságaival való ismerkedésnek az időszaka. Módszertani vonatkozásban ez a különböző információs források szigorú koordinációjának szakasza. Ezért az orosz nyelvi és a természettudományos tanszékek koordinálják az orosz nyelvi és a szaktárgyi munkaprogramokat mind tartalmi mind nyelvi vonatkozásban. Ennek során meghatározzák, és hetekre lebontják azt a lexikát és nyelvtani anyagot, amelyet a hallgatóknak el kell sajátítaniuk tanulmányaik során; kijelölik az összes tantárgyak tananyagát, koordinált tananyagokat készítenek az első félévre az orosz nyelvi és szaktárgyi foglalkozásokhoz.

Ezek az anyagok előirányozzák a hallgatók által már ismert tartalmú szakszövegek szókincsével és nyelvtani szerkezeteivel való foglalkozást. Tematikailag egybeesnek azzal, amit a hallgatók az adott időben szaktárgyi órákon tanulnak. Az orosz nyelvtanárok és a szaktanárok óráikon csak ezeket a nyelvtani szerkezeteket használják olyan semleges lexikai anyag segítségével, amelyek ismertek a hallgatók számára az oktatás adott szakaszaiban.

A második szakasz végén a hallgatók beszédtudásának és beszédképességének ellenőrzése következik. Ennek során a következők a követelmények: *olvasásban*: el kell tudni olvasni és meg kell érteni olyan elemi szöveget, amelyben néhány (2-3) új szó van; a *hallás utáni megértésben*: meg kell érteni egy ismert szavakra épülő rövid szöveget; a *beszédben* (monologikus beszéd): ellenőrizzük az önálló beszédbeli megnyilatkozások alkotásának tudásszintjét a szövegre való támaszkodás nélkül a beszélgetési tapasztalatok alapján (egy ismert tankönyvi témát javasolunk a hallgatóknak); a dialógusban a tanult szerkezetek meghatározott szituációban való felhasználásának képességét ellenőrizzük. Az *írásbeli* feladatok lehetővé teszik annak ellenőrzését, hogy képesek-e a hallgatók a tanult struktúrák alapján írásbeli formában kifejezni gondolataikat (ehhez szemléltést is használunk).

A *harmadik szakasz* (II. koncentrikus egység) és a *negyedik szakasz* (III. koncentrikus egység) során az előkészítő karon az orosz nyelv oktatásának követelményei megegyeznek a Szovjetunió felsőoktatási intézményeinek előkészítő karai számára készült első és második félévi programok végső céljaival és követelményeivel.

Az oktatási folyamat elidegeníthetetlen része a nyelvi anyag ismeretének ellenőrzése és

*Az előkészítő karok számára az első oktatási hetekre készült új orosz nyelvi tankönyv ettől eltérő rendszer alapján épül fel. A tanszék sokéves oktatási tapasztalatai azonban azt igazolják, hogy az oktatás első heteinek általunk ismertetett felépítése járul legjobban hozzá a tantárgyi koordináció problémáinak megoldásához, és ezzel jelentősen növeli az oktatási folyamat hatékonyságát. (A szerzők megjegyzése.)

értékelése, a beszédanyag különböző nyelvi megnyilatkozásokban való alkalmazásának tudása és készsége: az olvasásban, a hallás utáni megértésben, a beszédben, az írásban. Az értékelés az egyes szakaszok végén történő ellenőrzésekkel, végső formájában pedig a vizsgákkal – az oktatás első három szakaszát magába foglaló első félévi és a negyedik szakaszt lezáró második félévi vizsgákkal – valósul meg.

Vizsgáljuk meg most a műszaki-természettudományos szakirányú hallgatók orosznyelv-oktatásának munkatervét, amelyben megtalálhatók a nyelvi és a tematikai anyagok, a beszédtevékenység formái, a szaktárgyi anyaggal kapcsolatos oktatási tevékenységek, az újságcikkek feldolgozásának feladatai, az oktatás technikai eszközei, a tanórán kívüli olvasási és házi feladatok.

Nézzük meg, hogy a tervben hogyan szerepelnek az egyes beszédtevékenységekkel kapcsolatos oktatási műveletek:

- a) olvasás – szöveget adunk, s a vele való ismerkedés után a hallgatónak válaszolni kell a szöveg tartalma alapján feltett tanári kérdésekre, reprodukálni kell a szöveget, vázlatot kell készíteni, fel kell figyelni a valóságos és téves szituációkra, el kell olvasnia a szöveget, bekezdésekre kell bontania, minden bekezdésben meg kell találni azt a mondatot, amely az alapvető tartalmat foglalja magában.
- b) beszéd – diafilmek, szituatív képek kommentálása, dialógus folytatása a megadott szituációk alapján, történetek összeállítása megadott szavak és szóösszetételek segítségével, részletes válaszok, amelyek az elolvasott szöveg egyes gondolati részeinek reprodukálását tartalmazzák.
- c) írás – egy adott szöveg vázlatának összeállítása, írásbeli válaszok a tanári kérdésekre szituatív képek alapján stb.

A szaknyelvi munkatervben az első félévben a következő tevékenységeket emeljük ki:

- a) szakszövegek olvasása és hallás utáni megértése;
- b) elemző olvasás, amelynek során rámutatunk a tudományos stílus jellemző szerkezetekre, és felhívjuk a figyelmet azokra a szövegekre, amelyekben ezek előfordulnak. A szerkezeteket is, a szövegeket is azoknak a szaktárgyi tankönyveknek az anyagai alapján állítjuk össze, amelyekből a hallgatók tanulnak. A szerkezetekkel és szövegekkel való következetes foglalkozás, amelyet a fonetikanárok végeznek, összhangban van azzal, ahogy és amennyit ezekkel a hallgatók a szakórákon foglalkoznak. A nyelvtanítók szaktárgyi szövegeket használnak fel az elemző olvasásban.

A tervben szerepel még egy sor újságnyelvi téma, valamint különböző gyakorlatok ezekkel kapcsolatban.

A tanórán kívüli olvasás számára olyan szövegeket és anyagokat javasolunk, amelyeket a tantervi órákon beszédgyakorlatok során dolgozunk fel (hősök és cselekedeteik jellemzése, egy arckép leírása stb.). A gyakorlatok szintje a második félévben bonyolultabb lesz, azokkal a célokkal összhangban, amelyek ebben a szakaszban az oktatás előtt állnak. A tanév folyamán két szakasz záró ellenőrzés történik.

Az orosz nyelvi tanszéken bevett gyakorlat a differenciált munkaterv alapján való foglalkozás azokkal a hallgatókkal, akik felsőoktatási intézményekbe illetve középiskolába mennek.

(Fordította: Giay Béla)